

UOT: 379.85

Camal HACIYEV

Azərbaycan Turizm və Menecment Universiteti,

i.ü.f.d., dos.

jamalhajiyev@yandex.ru

**Azərbaycanda turizmin inkişafında investisiya maliyyələşdirilməsinin
rolu**

Role of investment financing in tourism development in Azerbaijan

**Роль инвестиционного финансирования в развитии туризма
в Азербайджане**

Xülasə: Məlumdur ki, digər xidmət sahələri kimi, turizm sferasının inkişafı, turist biznesi, ölkədə digər sahələrin inkişafına da stimül verir. Bu biznes əsasən sahibkarları turist xidmətlərinə günü-gündən artan tələbat, yüksək rentabellilik, xərclərin qısa zaman kəsiyində ödənilməsi kimi xüsusiyyətləri ilə özünə cəlb edir.

İstənilən sahədə uğurlu nəticələrin əldə edilməsi lazımı maliyyə təminatı tələb edir. Bu baxımdan da turizm potensialının reallaşmasında da maliyyə vəsaitlərinin, o cümlədən investisiyaların cəlb edilməsi və eyni zamanda bu vəsaitlərdən səmərəli istifadənin təmin olunması zəruridir.

Bazar münasibətləri şəraitində hər hansı bir sahənin maliyyələşdirilməsi mərkəzləşdirilmiş şəkildə deyil, müxtəlif mənbələrdən cəlb edilmiş investisiyalar vasitəsilə həyata keçirilir. O da qeyd edilməlidir ki, təsərrüfat subyektinin və ya hər hansı bir sahənin normal, uzunmüddətli və uğurlu fəaliyyəti üçün lazımı investisiyaların cəlb edilməsi nə qədər zərurdirsə, vəsaitlərin optimal bölgüsü və səmərəli yerləşdirilməsi bir o qədər əhəmiyyətlidir.

Ona görə də ölkəmizin mövcüd turizm potensialının reallaşdırılması, onun inkişafı, onun bir turizm ölkəsi kimi beynəlxalq aləmdə tanınması, turizm sektorunun investisiya cəlbediciliyinin yüksəldilməsi məqsədilə turizm sektoruna qoyulan vəsaitlərdən səmərəli istifadənin təmin olunması turizm inkişafında investisiya maliyyələşdirilməsinin rolu istiqamətlərində araşdırılmaların aparılması, elmi cəhətdən əsaslandırılmış müasir təklif və tövsiyələrin işlənilib hazırlanması olduqca mühüm əhəmiyyət kəsb edir.

Bu baxımdan da məqalədə ölkədə ümumiyyətlə iqtisadiyyata, qeyri-neft sektoruna və eləcə də turizm sektoruna qoyulan investisiyaların ölkə iqtisadiyyatının inkişafındakı rolu, onların dinamikası təhlil edilmişdir.

Açar sözlər: Turizm sektoru, turizmin inkişafı, investisiya, investisiya maliyyələşdirilməsi.

Abstract: It is known that, the development of the tourism sphere and tourist business stimulates other areas in the country, as other service sectors. This business mainly attracts entrepreneurs with its features such as increasing day-to-day demand for tourist services, high profitability, short-term payment of expenses.

Successful results in any field require necessary financial guarantee. From this point of view, it is necessary to attract financial resources, including investments, and at the same time to ensure the effective use of these funds.

In the conditions of market relations, the financing of any sphere is carried out not in a centralized way, however through investments attracted from different angles. It should be noted that the most important thing is to attract the necessary investments for the normal, long-term and successful operation of a farm or any area, optimal distribution and efficient allocation of funds are also needed.

Therefore, it is very important to realize the existing tourism potential of a country, its development, recognition in the international arena as a tourism country, ensuring the efficient use of funds invested in the tourism sector in order to increase the investment attractiveness of the tourism sector.

In this regard, the article analyzes the role of investments in economy, non-oil and tourism sectors in the development of a country's economy and their dynamics.

Keywords: tourism sector, tourism development, investment, investment financing.

Резюме: Известно, что развитие отрасли туризма, как и другие отрасли услуг, стимулирует развитие других показателей в стране. Этот бизнес в основном привлекает предпринимателей такими характеристиками, как растущий спрос на туристические услуги, высокая прибыльность, оплата расходов за короткий промежуток времени.

Достижение успешных результатов в любой сфере требует необходимого финансового обеспечения. В этой связи необходимо не только привлечение финансовых средств и инвестиций, в том числе и обеспечение эффективного использования этих средств в реализации туристического патента.

В условиях рыночных отношений финансирование любой сферы осуществляется не централизованно, а через привлеченные инвестиции

с различных сфер. Следует также отметить, что чем больше необходимо привлечение инвестиций для нормальной, долгосрочной и успешной деятельности хозяйствующего субъекта или любой отрасли, тем важнее оптимальное распределение и эффективное размещение средств.

Поэтому очень важное значение имеет реализация имеющегося туристического потенциала страны, его развитие, признание на международной арене как туристической страны, обеспечение эффективного использования средств, вложенных в туристический сектор с целью повышения инвестиционной привлекательности сектора туризма.

В этой связи в статье проанализирована роль, динамика инвестиций в экономику страны в целом, в нефтяной, а также в туристический сектора.

Ключевые слова: сектор туризма, развитие туризма, инвестиции, финансирование инвестиций.

Investisiya maliyyələşdirilməsi mənbələrinin mövcudluğu hazırda investisiya fəaliyyətində başlıca problemlərdən biridir. Investisiya prosesinin təmin edilməsinin maliyyələşdirmə sistemi maliyyələşdirmə mənbələrinin üzvlü vəhdətindən və investisiyalaşdırma metodlarından ibarətdir. Maliyyələşdirmə metodlarına büdcə, kredit, özünü maliyyələşdirmə və habelə kombinləşdirmə metodları aiddir. Bu metodların elmi adları arasında real həyatda bazarın müxtəlif subyektləri; fond birjalari, kommersiya bankları, bütün səviyyələrdə büdcələr, müəssisələr və s. durur. [6, s.139]

Investisiyanın həyata keçirilməsi üçün maliyyə mənbələrinin rolu olduqca böyükdür. Tərkibi və quruluşu baxımından onları 2 qrupa:

- daxili və
- xarici investisiya mənbələrinə bölmək olar.

Azərbaycanda müstəqilliyimizin ilk illərində bazar münasibətlərinə keçilməsi ilə əlaqədar olaraq maliyyə mənbələrində kəskin çatışmazlıq müşahidə olunurdu ki, bu da ilk növbədə respublika iqtisadiyyatının böhranlı vəziyyətdə olması ilə əlaqədar idi. Lakin ümumilli lider H.Əliyevin hakimiyyətə gəlməsi ilə əlaqədar investisiya yatırımları üçün əsas meyarlardan biri sayılan siyasi sabitlik əldə edilməklə bu problemin həlli üçün geniş imkanlar açıldı. Azərbaycanın beynəlxalq layihələrdə iştirakı, o cümlədən "əsrin müqaviləsi" adlandırılan Bakı-Tbilisi-Ceyhan boru kəmərinin inşasına başlanması ölkəmizə xarici investisiyalarının cəlb edilməsi prosesinin başlanğıcı oldu [1, s.127].

Aşağıdakı cədvəldə Azərbaycanda iqtisadiyyata qoyulan investisiya yatırımları və onların quruluşu haqqında məlumat verilmişdir [8 s. 405].

Cədvəl 1.

İllər- investis- yalar	1995- 2002	2003- 2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2011- 2018
Investisi- yalar Cəmi- min mə- nat	10885	72494	17049	20251	21448	21891	20057	22706	23839	24579	174820
Xarici investis- yalar Milyon mənat	7963	39318	6850	8103	8269	9176	10999	16216	15697	17227	95582
Daxili investis- yalar Milyon mənat	2921	938	10199	12148	13179	12715	9059	6490	8142	7307	79239

Göründüyü kimi ölkə iqtisadiyyatına yönəldilmiş investisiyaların həcmi ilbəil dinamik artmaqdadır. Cədvəldə bu dinamika 1995-2018-ci illər üç əsas dövrə bölünmüşdür ki, burada da iqtisadiyyata qoyulan investisiyaların həcmi 2011-2018-ci illərdə 2003-2010 və 1995-2002-ci illərə nisbətən uyğun olaraq 16 dəfə və 69% artmışdır.

Müstəqilliyimizin ilk illərində xarici investisiyaların xüsusi çəkisi daxili investisiyaları üstələsə də, artıq son illər Azərbaycanla keçid iqtisadiyyatı başa çatdıqdan sonra ölkə iqtisadiyyatı yüksək inkişaf mərhələsinə qədəm qoyduğundan investisiya yatırımlarının strukturunda da dəyişikliklər baş verməyə başladı. Belə ki, artıq ölkədə daxili investisiyalar xarici investisiyaları üstələdi. Beləliklə, Azərbaycan investisiya idxalçısından investisiya ixracatçısına çevrildi. Buna bariz nümunə 19 oktyabr 2018-ci ildə Türkiyənin İzmir şəhərində açılışı olan "Star Neft" emalı zavodudur ki, bura Azərbaycan tərəfi 6,3 milyard ABŞ dolları investisiya yatırır.

Onu da qeyd edək ki, indiyədək təkcə Türkiyəyə 20 milliyard ABŞ dollarından artıq investisiya yatırılmışdır [12, s.3].

"Investisiya fəaliyyəti haqqında" Azərbaycan Respublikası qanununda göstəriləndiyi kimi investisiya fəaliyyəti aşağıdakı daxili və xarici mənbələr hesabına maliyyələşdirilə bilər.

• Daxili investisiya mənbələri:

– Investorun özünün maddi və intellektual sərvətləri, maliyyə vəsaiti və təsərrüfat daxili ehtiyatları (mənfəət, amortizasiya ayırımları, fiziki və hüquqi şəxslərin pul yığımları, müxtəlif növ dəymiş ziyanın ödənilməsi üçün müvafiq sığorta ödənişləri və s.);

– Investorun borc maliyyə vəsaiti (bank və büdcə kreditləri, istiqrazlar və digər vəsaitlər);

– investorun cəlb edilmiş maliyyə vəsaiti (əmək kollektivlərinin, vətəndaşların, hüquqi şəxslərin payları və digər haqları, səhmlərin satışından əldə edilən vəsait və s.);

– büdcədən və büdcədən kənar fondlardan investisiya məqsədli təxsisatlar (prezidentin xüsusi fondu, müxtəlif ölkə daxili humanitar və digər fondlar);

– müəssisələrin, təşkilatların və vətəndaşların əvəzsiz və xeyriyyə haqları, iyanələr və s.

• Xarici investisiya mənbələri

– xarici dövlətlərin büdcə vəsaitləri;

– xarici, hüquqi və fiziki şəxslərin vəsaitləri;

– beynəlxalq təşkilatların (humanitar, sosial təminat və s.) maliyyə vəsaitləri;

– dövlətlər arası kreditlər, qrant və texniki yardımlar;

– beynəlxalq maliyyə təşkilatlarının maliyyə vəsaitləri (kreditlər, qrantlar) və s. [3, s.6].

Tikinti və obyektlər üzrə kapital qoyuluşunun maliyyələşdirilməsi bir və ya bir neçə mənbə hesabına maliyyələşdirilə bilər. Ümumiyyətlə maliyyələşdirmə, mərkəzləşdirilmiş (büdcə) və mərkəzləşdirilməmiş (büdcədən-kənar) formada maliyyələşdirilə bilər.

Mərkəzləşdirilmiş maliyyələşdirmə mənbəyinə dövlət büdcəsinin və yerli büdcələrin vəsaitləri aiddir. Bütün yerdə qalan mənbələr isə qeyri-mərkəzləşdirilmiş mənbələrə daxildir [1, s.126].

Aşağıda ölkədə əsas kapitala qoyulan investisiyaların quruluşu (milyon manatla) göstərilmişdir [2, s.32].

Cədvəl 2.

	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018
əsas kap. qoyuluşu	9906	12799	15407	17850	17618	15957	14903	15550	17238

Göründüyü kimi artıq Azərbaycanda əsas kapitala qoyulan investisiyaların maliyyələşdirilməsinin qeyri-mərkəzləşdirilmiş mənbələrinin artması meyli açıq-aydın görünür. Bu da bazar münasibətlərinin əsas şərtlərindəndir.

Məlumdur ki, birbaşa investisiyada investisiya obyektinin və habelə onun maliyyələşdirilməsinin təşkilini investor özü müəyyən edir. Bu halda maliyyələşdirmənin mənbəyi həm xüsusi və həm də borc alınmış vəsaitlər ola bilər. Investisiyanın maliyyələşdirilməsinin ən etibarlı mənbəyi xüsusi mənbələrdir. İdeyaca hər bir kommersiya təşkilatının həmişə özünü maliyyə

yələşdirməyə səy göstərməsi zəruridir. Bu halda maliyyələşdirmə mənbəyini haradan götürmək problemi yaranır və müflisləşmə riski azalır. Bunun digər müsbət tərəfi də vardır. Beləki, müəssisənin inkişafının özünü maliyyələşdirilməsi onun yaxşı maliyyə vəziyyətində olmasını göstərir və imkanı olmayan rəqiblər qarşısında müəyyən üstünlüyə malik olurlar. İnvestisiya fəaliyyətinin maliyyələşdirilməsi üçün müəssisənin daxili maliyyə mənbələrinin tərkibinə aşağıdakılar daxildir:

- Təsərrüfat üsulu ilə yerinə yetirilən tikinti quraşdırma işləri üzrə mənfəət
- Amortizasiya ayırmaları
- Təsərrüfat üsulu ilə həyata keçirilən tikintidə əsas fondların ləğvindən daxil olmalar
- Obyektlərin tikinti yerində tikinti materiallarının hasilatından gələn gəlirlər
- Təsərrüfat üsulu ilə həyata keçirilən obyektlərin tikintisi üçün daxili ehtiyatların səfərbər edilməsi və s.

İnvestorun xüsusi vəsaitlərinin tərkibində mənfəət və amortizasiya xüsusi əhəmiyyət kəsb edir [1, s.131].

Bildiyimiz kimi, ölkə rəhbərliyinin iqtisadiyyatın davamlı inkişafı ilə əlaqədar prioritetlərinin əsasını ölkənin neft-qaz sektorundan asılılığını kəskin azaltmaq, neft-qaz sektorunun gəlirləri hesabına qeyri-neft sektorunun inkişaf etdirilməsidir.

Bununla əlaqədar ölkəmizdə bir çox işlər görülmüşdür.

Aşağıdakı cədvəldə ölkədə neft-qaz və qeyri-neft sektoruna qoyulan investisiyaların həcmi göstərilmişdir [8, s. 412].

Cədvəl 3.

	1995-2002	2003-2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2011-2018
Neft sektoru	7008	35332	5614	6318	6802	9553	9329	9085	7226	6621	60548
Qeyri-neft sektoru	5466	49251	15975	19460	20539	18354	10218	8325	8100	7300	108271

1995-2018-ci illər ölkə iqtisadiyyatının inkişafı tempinə uyğun bərabər dövrlərə bölünmüş və bu dövrlərin inkişaf tempinə uyğun olaraq qeyri-neft sektoruna qoyulan investisiyaların həcmi göründüyü kimi, artıq neft sektoruna qoyulan investisiyaların həcmi üstələmişdir.

Bu da ölkə iqtisadiyyatındakı neft-qaz sektorundan asılılığının aradan qaldırılması istiqamətində görülən işlərin nəticəsidir.

Məlum olduğu kimi qeyri-neft sektoruna daxil olan sahələrin içərisində ən yüksək potensialı olan sahələrdən biridə turizm sahəsidir. Azərbaycan

yerləşdiyi coğrafi mövqeyi, iqlimi, mədəniyyət abidələri, mətbəxi və s. meyarlarına görə turizm üçün əlverişli ölkədir. Bütün bunları əsas götürərək ölkə rəhbərliyi bu sahəyə xüsusi diqqət ayırmışdır.

Belə ki, 1999-cu ildə "Turizm haqqında" Azərbaycan Respublikasının qanunu imzalanmışdır. Bu qanunun imzalanması ilə ölkədə turizm bazarının hüquqi əsasları və dövlət siyasətinin prinsipləri müəyyənləşdirilmiş, sosial-iqtisadi inkişafı təmin edən vasitələrdən biri kimi 2002-ci ildə turizmin inkişafına dair 2002-2005-ci illər Dövlət proqramı və eləcə də, 2004-cü ildən başlayaraq ölkədə regionların sosial-iqtisadi inkişafı məqsədilə, 2004-2008-ci, 2009-2013-cü, 2014-2018-ci, 2019-2023-cü illəri əhatə edən dövlət proqramları qəbul edilmişdir [4, s. 6].

Bu proqramların nəticəsində ölkə regionlarında turizmin inkişafı ilə əlaqədar bir sıra işlər görülmüş, əksər rayon və şəhərlərdə beş ulduzlu otellər inşa edilmiş, rekreasiya mərkəzləri yaradılmış, sanatoriyalar istifadəyə verilmiş və ya bərpa edilmişdir [9, s.26;42].

2006-cı ildə ölkəmizdə turizm sahəsində ixtisaslaşmış kadr potensialının inkişafı məqsədilə Azərbaycan Turizm İnstitutu yaradıldı. Burada ölkədə turizm sahəsində fəaliyyət göstərən xidmət sahələrində ixtisaslı kadrların hazırlanması istiqamətində bir çox işlər görülmüşdür. 2014-cü ildə Azərbaycan Respublikasının prezidentinin sərəncamı ilə Azərbaycan Turizm İnstitutu bazasında Azərbaycan Turizm və Menecment Universiteti yaradıldı. Bununla da Azərbaycanda ATMU ali təhsilin bütün pillələrində turizm və menecment sahələri üzrə kadr hazırlığını həyata keçirən ali təhsil müəssisəsinə çevrildi [11].

2016-cı ilin 6 dekabrında Ölkə prezidentinin müvafiq fərmanı ilə təsdiq edilmiş Azərbaycan Respublikasının milli iqtisadiyyat perspektivi üzrə strateji yol xəritəsində nəzərdə tutulmuş, on bir strateji yol xəritəsindən biridə Azərbaycan Respublikasında ixtisaslaşmış turizm sənayesinin inkişafına dair strateji yol xəritəsidir.

Burada turizm sektorunun mövcud vəziyyəti təhlil edilmiş, turizm sektorunun GZİT təhlili verilmiş, bu sahədə mərhələli strategiyə baxışlar və hədəflər müəyyənləşdirilmişdir. Bu hədəflərin məqsədi Bakıda və regionlarda turizm xidmətlərinin inkişaf etdirilməsi və ölkəyə daha çox turist cəlb etməklə ölkənin turist potensialının gücləndirilməsidir [7, s.38].

20 aprel 2018-ci il tarixində "Mədəniyyət və Turizm sahəsində dövlət idarəçiliyinin təkmilləşdirilməsi ilə bağlı bəzi tədbirlər haqqında" sərəncamına əsasən Azərbaycan Mədəniyyət və Turizm nazirliyi əsasında Azərbaycan Respublikasının Dövlət Turizm Agentliyi yaradıldı. Məqsəd turizm sahəsində, habelə tabeliyindəki dövlət qoruqlarının ərazilərində yerləşən tarixi

və mədəniyyət abidələrinin qorunması sahəsində dövlət siyasəti və tənzimlənməsini həyata keçirməkdir [11].

Ötən dövr ərzində bütün yuxarıda qeyd olunanların nəticəsidir ki, turizm sektoru Azərbaycanda sürətlə inkişaf etməkdədir. 2001-ci ildə Azərbaycan 158 ölkəni özündə birləşdirən Ümumdünya Turizm Təşkilatına (1974) üzv qəbul edilmişdir. 2013-cü ildən təşkilatın icarəyə şurasında təmsil olunur.

2018-ci ildə İspaniyanın San-Sebastyan şəhərində keçirilmiş BMT-nin Ümumdünya Turizm Təşkilatının İcraəyə şurasının 108-ci sessiyasında 110-cu sessiyasının Azərbaycanda keçirilməsi ilə bağlı yekdilliklə qərar qəbul olunmuşdur [10].

2019-cu il iyunun 17-də Bakıda BMT-nin Ümumdünya Turizm Təşkilatının İcraəyə şurasının 110-cu sessiyası öz işinə başlamışdır. Ümumdünya Turizm Təşkilatının baş katibinin iştirak etdiyi, 37 ölkədən və 5 beynəlxalq təşkilatdan rəsmi dövlət nümayəndələrinin iştirak etdiyi tədbirdə turizmle bağlı bir çox tematik müzakirələr keçirilmişdir.

Ötən ilin dekabrında Dövlət Turizm Agentliyi Asya-Sakit okean Turizm Assosiasiyasının (PATA;1991-ci ildə təsis edilmiş.) üzv qəbul olunmuşdur. Məqsəd Asya və Sakit okean regionu üzrə üzv dövlətlərin turizmin inkişafına dəstək vermək məqsədilə qarşılıqlı təcrübə mübadiləsi və əməkdaşlıq imkanları yaradılmasıdır [10].

Qeyd etmək lazımdır ki,Assosiasiya dünya üzrə 95 dövlət təşkilatının, 27 beynəlxalq hava yolu şirkətinin və kruiz təşkilatını,108 qonaqpərvərlik şirkəti və 68 təhsil müəssisəsi və yüzlərlə turizm şirkəti olmaqla ümumilikdə 800-dən çox üzvə malik olan bir təşkilatdır.

Ötən dövr ərzində ölkədə turizm üçün xarakterik olan sahələrə investisiya yatırımlarının miqdarında da kəskin artımlar olmuşdur [8, s.301].

Cədvəl 4.

İllər	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018
Turizm üçün xar.olan sahələrin inv. yatırımları Milyon manat	527,8	949,2	1407,8	1478,2	1371,0	2204,0	163,9	363,0	267,3	229,7

Göründüyü kimi turizmə xarakterik olan sahələrə qoyulan investisiyaların həcmi dinamik sürətdə 2015-ci ilədək artmışdır. 2015-ci ildə ölkədə baş verən devalvasiyanın fonunda azalmanın baş verməsi təbiiidir. Artıq 2019-cu ilin dəqiqləşdirilməmiş məlumatına əsasən artım səviyyəsi əvvəlki illərə nisbətən xeyli artmışdır. Ekspertlərin rəyəinə əsasən artım tempi belə davam edərsə növbəti üç ildə investisiya qoyuluşları həcmi 2014-cü ilin həcmi səviyyəsinə çatacaqdır.

Qoyulan bu investisiyaların nəticəsində Bakıda və regionlarda bir sıra turizm üçün xarakterik infrastruktur,otellər,işəobyektləri,sanatoriyalar və.s tikilib turistlərin istifadəsinə verilmişdir.Buda turizm üçün xarakterik sahələrin əsas iqtisadi göstəricilərin artmasına gətirib çıxarmışdır. Aşağıda son beş ildə ölkədə turizmə xarakterik sahələrin əsas iqtisadi göstəriciləri verilmişdir [8, s.316].

Cədvəl 5.

	2014	2015	2016	2017	2018
Turizm üçün xarakterik sahədə çalışan işçilərin sayı,nəfər	41886	49449	43477	46837	53222
Turizm üçün xarakterik sahədə yaradılmış əlavə dəyərin həcmi, milyon manat	2404,2	2437,3	2746,1	3151,0	3464,3
Turizm üçün xarakterik sahələrdə yaradılan əlavə dəyərin ölkənin ümumi daxili məhsulunda xüsusi çəkisi, faizlə	4,1	4,5	4,3	4,5	4,3

Bütün bunlar ölkədə turizm sahəsində investisiya maliyyələşdirilməsinin onun inkişafına təsirinin əsas göstəriciləridir.Beləki,təhlillərdən görüldüyü kimi istər əldə edilən gəlir,obyektlərin sayı və məşğulluq səviyyəsi baxımdan turizm sahəsində çox güclü inkişaf nəzərə çarpır.

Bütün bunların nəticəsidir ki,ötən il dekabr ayının 11-də ölkə ərazisinə 3.000.000-cu turist qədəm qoydu.Bu 2019-cu ilin bu sahədəki prioritet hədəflərindən biri idi.

Bütün bu uğurlara baxmayaraq hələ də ölkədə turizm potensialından istifadə günün tələbləri səviyyəsində deyil.Belə ki, turizm xidməti üzrə ölkə ÜDM-sində xüsusi çəkisi,bu sahədə məşğulluq səviyyəsi, onun məşğulluqda xüsusi çəkisi beynəlxalq səviyyədən geri qalır.Bu sahədə işlərin tələb olunan səviyyədə qurulması üçün hələ görülməsi işlər çoxdur.Regionlarda bu sahədə görülməli işlərin tamamlanması, turizm sektoruna investisiya cəlb ediciliyinin yüksəlməsi turizm sektoruna qoyulan vəsaitlərdən səmərəli istifadənin təmin olunması,turizm inkişafında investisiya maliyyələşdirilməsinin rolu istiqamətində araşdırılması müvafiq təklif və təsvirlərin işlənilməsi hazırlanması olduqca mühüm əhəmiyyət kəsb edir.

Ədəbiyyat

- Əliyev R., Novruzov M., Məmmədov M. "İnvestisiyanın maliyyələşdirilməsi və kreditləşdirilməsi" Dərslük. Bakı -2003. 491 sah.
- Mərkəzi bankın statistik bülleteni. Noyabr 2019.71 sah.
- "İnvestisiya fəaliyyəti haqqında" Azərbaycan Respublikasının qanunu

4. "Turizm fəaliyyəti haqqında" Azərbaycan Respublikasının qanunu
5. "Xarici investisiyaların qorunması haqqında" Azərbaycan Respublikasının qanunu
6. Əlirzayev Ə.Q. "Turizm iqtisadiyyatı və idarə edilməsi" Bakı-2010 494 səh.
7. Azərbaycan Respublikasında ixtisaslaşmış turizm sənayesinin inkişafına dair strateji yol xəritəsi.
8. DSK-nın rəsmi bülleteni 2019-cu il.806 səh.
9. Regionlarda sosial-iqtisadi inkişaf dövlət proqramları.(2004-2008, 2009-2013, 2014-2018, 2019-2023-cü illər).
10. Azərbaycan Respublikası Dövlət Turizm Agentliyinin rəsmi internet sahifəsi.
11. ATMU-nun rəsmi internet sahifəsi.
12. "Report" informasiya agentliyi.19 oktyabr 2019-cu il.